

Finansdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över Remiss ang Konkurrensverkets rapport 2025 nr 8 Nya grindvaktsfunktioner i LOV

Sammanfattning

- LO tillstyrker rapportens förslag om stärkta kontroll- och uppföljningsmekanismer i valfrihetssystemen. Åtgärderna bedöms vara angelägna för att minska risken för att oseriösa och kriminella aktörer etablerar sig inom offentligt finansierad verksamhet som regleras av LOV-regelverket. LO anser att regeringen skyndsamt ska gå vidare med förslagen för att minska risken för fusk, utnyttjande och kriminalitet i skattefinansierade verksamheter som göder den kriminella ekonomi. LO anser även att det är angeläget att prioritera förslagen för att minska risken för att brukare får en sämre vård och omsorg än de har behov till.
- LO avstyrker förslaget att inte införa tidsbegränsningar i valfrihetssystem. LO anser att det alltid ska finnas ett datum då kontraktet avslutas/behöver förlängas.
- LO delar Konkurrensverkets problembild att nuvarande ordning medför särskilda risker kopplade till välfärdsbrottslighet och bristande möjligheter till urval och kontroll. LO vill även göra medskicket att mer går att göra redan nu. Men det förebyggande arbetet samt den nödvändiga uppföljning av ingångna avtal kräver resurser till både kommuner och regioner för att de ska bli bättre på att stänga ute olämpliga leverantörer och upptäcka de aktörer som genom olika upplägg utnyttjar valfrihetssystemen. I dag är kontroll och uppföljning av LOV-systemen inte tillräckliga. Regeringen bör stötta kommuner och regioner med resurser för att införa ett mer omfattande förbyggande arbete samt genomföra fler kontroller hos befintliga leverantörer för att stoppa de oseriösa och kriminella aktörerna att utnyttja våra gemensamma välfärdssystem.¹

---

¹ De två vanligaste skälen till att kontrakt sagts upp eller hävts inom LOV systemen 2024 hade koppling till uteslutningsgrunderna, medan det tredje vanligaste skälet var kopplat till kontraktsvillkoren. Specifikt angavs att leverantören hade haft allvarliga fel

- LO vidhåller sin principiella uppfattning att LOV bör avskaffas. Valfrihet kan tillgodoses genom andra modeller som ger huvudmännen bättre möjlighet till styrning, till exempel upphandling enligt LOU eller drift i egen regi. LO anser inte att LOV på ett tillfredsställande sätt har utnyttjat möjligheterna att ställa mer långtgående krav i förfrågningsunderlaget. LOV har i stället försvårat det förbyggande arbetet att stoppa oseriösa och kriminella aktörer från att bli leverantörer till brukare och patienter i behov av vård och omsorg.
- LO anser att det behöver tillsättas en utredning med tydliga direktiv att avskaffa LOV. Som ett första steg i en sådan utredning bör det göras en analys av de samhällsekonomiska kostnaderna för LOV-systemet.
- LO tillstyrker de följdändringar som föreslås inom ramen för MBL genomförs och att ansvariga upphandlande myndigheter har goda rutiner för att säkerställa att lagen efterföljs. LO har stora förhoppningar på att ansvariga upphandlande myndigheterna förbättrar sina policys och rutiner så att arbetstagarorganisationer tidigt bjuds in i samtliga upphandlingsprocesser.

Inledning

LO har beretts tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets rapport 2025:8 Nya grindvaktssystem i LOV. LO lämnar härmed följande synpunkter. Yttrandet fokuserar på de förslag som syftar till att stärka huvudmännens möjligheter att ställa krav, följa upp och vid behov utesluta leverantörer i valfrihetssystem samt på LOs principiella bedömning av LOV som regelverk.

LO välkomnar förslagen

Lagen om valfrihetssystem (LOV, SFS 2008:962) infördes i syfte att ge enskilda möjlighet att välja utförare inom vissa välfärdstjänster. Systemets konstruktion innebär att samtliga leverantörer som uppfyller uppställda krav ska antas, varefter den enskilde väljer mellan godkända utförare. LOV är till sin utformning därför en lag som primärt reglerar etableringsfrihet. LO har sedan lagens införande framhållit att denna modell medför strukturella utmaningar, bland

---

eller brister i yrkesutövningen i 32 av valfrihetssystemen, att leverantören inte längre uppfyllde krav för verksamheten som följer av svensk lagstiftning samt att leverantören inte uppfyllde ställda kontraktsvillkor. I fritextsvaren om skälen för att avtalen sagts upp eller hävts angavs totalt 55 svar. De vanligaste anledningarna avsåg brister i kvalitet, brister i ekonomin eller att leverantören saknade kunder. Nya grindvaktssystem i LOV – förslag som bidrar till att motverka kriminella eller oseriösa leverantörer i valfrihetssystem. RAPPORT 2025:8, Konkurrensverket s. 60).

annat begränsade möjligheter till urval, svårigheter att upprätthålla likvärdig kvalitet och kontroll samt risker för oseriösa och kriminella aktörer. Erfarenheter från bland annat primärvårdens vårdval har visat på både problem med styrning av vården och försämrade möjligheter att säkerställa att vård ges efter behov. Etableringsfriheten har lett till en snedfördelad tillgänglighet. Detta har lett till sämre välfärdstjänster, drabbat brukare och utnyttjats av oseriösa och kriminella aktörer.

LO välkomnar att Konkurrensverket tydligt belyser de brister som finns i valfrihetssystemen och tillstyrker de förslagen som syftar till att minska risken för välfärdsbrottslighet och osund konkurrens. LO bedömer att förslag om stärkta "grindvaktsfunktioner" är motiverade. Särskilt betydelsefullt är att vissa uteslutningsgrunder föreslås bli obligatoriska, vilket kan bidra till att leverantörer med domar för allvarlig brottslighet eller betydande skatteskulder inte ges tillträde till valfrihetssystem. LO tillstyrker även förslaget om ansökningsfönster, vilket kan förbättra huvudmännens planering och kontroll samt förslagen om krav på riktlinjer och regelbunden kontroll och uppföljning av leverantörer. Sammantaget bedömer LO att förslagen är ändamålsenliga och bör genomföras skyndsamt. LO anser även att det är av största vikt att regeringen genom ökade resurser säkerställer att kommuner och regioner följer upp kontrakten och därmed beivrar fusk och kriminalitet genom sanktioner och uteslutning.

Eftersom många valfrihetssystem i dag inte är tidsbegränsade ökar risken att olämpliga verksamheter tillåts fortsätta sin verksamhet på grund av att de inte följs upp tillräckligt. Detta behöver åtgärdas genom att samtliga huvudmän inför tidsbegränsningar. Gällande denna punkt delar inte LO Konkurrensverkets slutsats och anser tvärtom att det ska införas tidsbegränsningar i samtliga LOV-kontrakt framåt. LO avstyrker därför förslaget att inte införa tidsbegränsningar

Avskaffa LOV

LO vill samtidigt framhålla att de föreslagna åtgärderna inte adresserar de mer grundläggande styrningsproblem som följer av LOVs konstruktion. LOs principiella bedömning är att LOV bör avskaffas. Valfrihet kan enligt LO tillgodoses genom alternativa modeller som ger huvudmännen större möjlighet till urval och styrning, exempelvis genom upphandling enligt LOU eller genom drift i egen regi. LO noterar att det finns exempel på att valfrihetssystem har avslutats och ersatts av sådana lösningar. LO anser att regeringen ska tillsätta en utredning med uppdraget att föreslå hur LOV kan avskaffas och att all form av tvång att införa auktorisationssystem tas bort. LO efterlyser en ordning där ansvariga politiker kan säkerställa att etablering av leverantörer sker på ett sätt som gynnar de individer som är i behov av vård och omsorg; inte ett

system som gynnar vinstdrivande företag på brukarnas och i förlängningen skattebetalarnas bekostnad.

Det finns tydliga indikationer på att valfrihetssystem enligt LOV är starkt kostnadsdrivande, det vill säga att LOV har bidragit till ökade kostnader och urholkade resurser i välfärden. En statlig utredning från 2022 visade på omfattande administrativa kostnader, men saknade en bred samhällsekonomisk analys. Det är ett kunskapsgap som behöver täppas till. Det vore därför lämpligt och logiskt om ett första uppdrag till en utredning som ser över valfrihetsregleringen undersöker vilka samhällsekonomiska kostnader som LOV-systemet medför.

LO vill därutöver framhålla betydelsen av att uppmärksamma de arbetsvillkor och den arbetsmiljö som ofta råder i de verksamheter som omfattas av valfrihetssystem. Fragmenterade utförarstrukturer och prispress påverkar bemanning, kontinuitet och möjligheten att säkerställa schysta villkor. Eftersom flera av de berörda sektorerna är kvinnodominerade finns även en jämställdhetsdimension som måste beaktas både gällande arbetsvillkoren och pensionsvillkoren.

LO bedömer att förstärkta krav, uppföljning och sanktioner är viktiga, men att styrningsmodellen även bör utvärderas utifrån dess konsekvenser för arbetsvillkor och kvalitet. Regeringen bör därför följa konsekvenserna av de nya reglerna noggrant.

De aktörer som i dag är en del av både välfärdskapitalismen och den kriminella ekonomin kommer garanterat att noggrant följa utvecklingen för att på det mest effektiva sättet fortsätta göra stora vinster genom vår skattefinansierade välfärd. Något som alltid sker på skattebetalarnas bekostnad.

LO vill avslutningsvis även understryka vikten av att de följdändringar som föreslås inom ramen för MBL genomförs och att ansvariga upphandlande myndigheter har goda rutiner för att säkerställa att lagen efterföljs.

”I 39 § andra stycket lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet hänvisas till 7 kap. 1 § LOV. Bestämmelsen i medbestämmandelagen reglerar arbetstagarorganisationers vetorätt. Av bestämmelsen följer att vid offentlig upphandling får vetorätten grundas endast på sådana omständigheter som kan utgöra grund för att utesluta en sökande till ett valfrihetssystem. Enligt Konkurrensverkets förslag kommer omständigheterna som kan utgöra grund för att utesluta en sökande att regleras i 7 kap. 1–6 §§. Hänvisningen i medbestämmandelagen ska därför anpassas för att återspegla ändringarna i LOV.”

Arbetstagarorganisationerna är en underskattad resurs i kampen mot arbetslivskriminalitet, välfärdsbrottslighet och den organiserade

brottsligheten. LO har stora förhoppningar på att ansvariga upphandlande myndigheter förbättrar sina policys och rutiner så att arbetstagarorganisationer tidigt bjuds in i samtliga upphandlingsprocesser. Med hjälp av lokal och regional branschkunighet kan träffsäkra krav försvåra utnyttjandet av LOV-systemet.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Mattias Schulstad
Handläggare